

Az adat nem menő

Szöveg: Smid Róbert

A kortárs médiatudomány egyik kiemelt vizsgálódási terepe az analóg és a digitális viszonya; vannak, akik ezt a viszonyt a két tag egymást váltó epizódjaiként képzelik el, és vannak, akik olyan dinamizmusként, amelynek során az egyik tag fel-felbukkan a másikban. David Sax *Az analóg bosszúja* című könyve abból az alapfeltevésből indul ki, hogy az ezredforduló utáni életünket a digitális hegemoniája, ezáltal pedig a kultúra elanyagtalánodása jellemzi: kezdődött mindez a tömörített digitális formátumok (mp3, jpeg, avi) felbukkanásával, és folytatódott az egyre több funkciót, illetve más médiumot – a szövegszerkesztőtől a fényképezőgépen át a zenelejátszóig – magukba sűrítő okostelefonok térhódításával, valamint az olyan, hozzájuk kötődő applikációk gombamód szaporodásával, mint a digitális újságosstandok és a streaming-szolgáltatások. Sax szemlélete szerint azonban most egyfajta posztdigitális állapot tapasztalhatunk meg, amikor a fizetőképes tömegek a túlbujánzott virtualitásra adott reakcióként az analóg dolgok felé fordulnak: a vinil hanglemezek, a polaroid fényképezőgépek, a társasjátékok vagy a print magazinok növekvő eladási számai mind erről árulkodnak.

Sax fejezetről fejezetre jár végig egy-egy manapság visszatérő analóg gyakorlatot, technikát, médiumot, kettős nézőpontból elemezve az általa készített riportok alapján – ez utóbbiak alanyai közé tartozik a jegyzetfüzeteket

gyártó, milánói Moleskine vezetősége, a nashville-i hanglemezyomó vállalat igazgatója vagy a népszerű torontói társasjáték-kávézó, a Snakes & Lattes tulajdonosa is.

Egyrészt az analóg és a digitális ellentéte felől készíti elemzéseit, amelyekkel szépen kirajzolja az analóg és a digitális formátumok különbségét a fogyasztói szokások tekintetében. A digitális képes a tömegigény kielégítésére, mert olcsón és néhány egyszerű lépéssel férhetünk hozzá hatalmas archívumokhoz, vagy éppen magunk hozhatunk létre ilyeneket fotókból és hangfájlokból. Ez viszont azt is jelenti, hogy a kvázi készen kapott gyűjtemények (például a streaming-szolgáltatók listaszerű ajánlásai) nem teljesen egyediek, ezért a menőségfaktorok is alacsony; ahogy Sax megjegyzi, semmi nem kevésbé „cool”, mint az adat. Nem beszélve arról, hogy mind az érzelmi, mind a fizikai kötődésünk az effajta digitális gyűjteményekhez messze alatta marad annak, ami a bekötött fotóalbumokhoz vagy a vinilhanglemez-kollekciókhoz fűz minket. Ennek okát Sax abban is látja, hogy utóbbiak saját szertartásokkal rendelkeznek, ilyen az analóg fényképezésnél az előhívás, a hanglemezhallgatáskor pedig a hangszedő ráhelyezése a sávokra. A szerző érezhetően az analógnak ezt az élményszerűen praktikus oldalát domborítja ki, amit ebben a formában a digitális médiumok valóban nem tudnak nyújtani a befogadónak. Másrészt Sax arra is felhívja a figyelmet, hogy az analóg

gyakorlatok és médiumaik a digitális térhódítása ellenére sem tűntek el soha, mindössze a háttérbe húzódtak, szubkulturális termékekké váltak. A szűk fogyasztói körökből – idetartoznak a fanatikus lemezgyűjtők vagy a speciális témájú (niche), például kizárólag tengerimalacokkal foglalkozó magazinok olvasói – aztán az elmúlt évtizedben ezek a formátumok újra tömegekhez értek el olyan innovatív fogások révén, mint a hozzáértő kurátorok által havonta összeállított lemez- és magazincsomagokra való feliratkozás.

Az analóg bosszúja mint kortárs jelenség tehát alapvetően két forrásból táplálkozik. Egyrészt visszahozta a testiséget és az anyagiságot, hiszen az analógnak minden esetben van fizikai kiterjedése, meg lehet érinteni, lehet vele babrálni, és ezért is bír a Sax által neki tulajdonított aurával. Másrészt az analóg aurája bizonyos mértékben időkapuként is működik, amikor a múlt hangzását, látványát nyújtja, így a lemezek, a fotók, a társasjátékok vagy a magazinok visszatérése az ezredvégi nemzedéknél a milleniáloknál tapasztalható nosztalgiahullámot lovagolja meg. Ezért telitalálat Sax analízise, hogy amikor a boomerok megjelentek a közösségi médiában, és elkezdtek venni a táblagépeket, akkor természetes reakcióként jelentkezett a gyerekeik odafordulása ahhoz, amit a szülők elhagytak. Nem mellesleg így a milleniálok egy rituáléegyhütyest is elsajátítottak, amely kimaradt az életükből: a szöszmötölés az apparátussal immár a szórakozás részét képezi. És még inkább az együtt szöszmötölés: *Az analóg bosszújában* vizsgált legtöbb jelenség ugyanis mind ugyanazt rehabilitálja, a társas(s)ágot – a lemezboltokban egymás mellett pörgetjük ujjunkkal a borítókat, a menő noteszt felismerjük a másiknál, a fotókat újra együtt kezdjük el nézegetni, a bábukat, kártyákat és jelzőket pedig ismét csak együtt pakoljuk ki a táblára.

David Sax: *Az analóg bosszúja*. Pocket, 2020